యశ్‌పాల్

మనిషి రూపాలు

(నవల)

MANISHI ROOPALU

– *By **Yashpal,** (Telugu) **Dittakavi Ramesam***

ప్రచురణ నెం. : 2350/682

ప్రతులు : 800

ప్రథమ ముద్రణ : ఏప్రిల్, 2018

టైటిల్ : గిరిధర్

© **రిజర్వ్‌డ్**

వెల : ₹ 280/-

ప్రతులకు

విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్
33-22-2, చంద్రం బిల్డింగ్స్
చుట్టుగుంట, విజయవాడ-520004
ఫోన్ : 0866-2430302
Email : vphpublish@gmail.com

విశాలాంధ్ర బుక్‌హౌస్
విజయవాడ, విశాఖపట్నం,
అనంతపురం, గుంటూరు
తిరుపతి, కాకినాడ, ఒంగోలు
శ్రీకాకుళం, కడప, విజయనగరం

హెచ్చరిక : ఈ పుస్తకంలో ఏ భాగాన్నైనా పూర్తిగా కానీ, పాక్షికంగా కానీ కాపీరైట్ హక్కు కలిగినవారి నుండి లేక ప్రచురణకర్తల నుండి ముందుగా రాతపూర్వక అనుమతి పొందకుండా ఏ రూపంగా వాడుకున్నా కాపీరైట్ చట్టరీత్యా నేరం.

ముద్రణ : విశాలాంధ్ర విజ్ఞాన సమితి ముద్రణాలయం - విజయవాడ

మనిషి రూపాలు

కొండదారిలో

పఠాన్‌కోటకు ముందున్న పర్వతప్రాంతాల్లో కూడా రైలు నడపాలని ఆంగ్లేయ ప్రభుత్వం నిశ్చయించింది. కాంగ్‌డే పర్వతపు గుట్టలను తవ్వి వాటిపై ఇనుపపట్టాల మార్గాలు నిర్మించబడ్డాయి. చిన్న చిన్న ఇంజనులు తమవెనుక చిన్న చిన్న రైలుబండ్లను తగిలించుకుని ఛుక్ ఛుక్ మని మోతచేస్తూ పొగను వదులుతూ పట్టాల మార్గాల నుంచి విశాలమైన పర్వతాల శరీరంమీద కాళ్ళజెర్రిలా పాకటం ప్రారంభించాయి.

గర్వంతో నిండిన పర్వతాలందలి ప్రకృతి మనుష్యుని ఈ అహంకారాన్ని, దుస్సాహసాన్ని సహించలేకపోయింది. నిద్రలేచి తనపై వాలిన ఈగలను తోలుకోవటానికి కదిలే ఎద్దులాగా రైలుబండ్ల కదలిక తాకిడివలన ఆ మహాపర్వతం తన శరీరాన్ని కదల్చటం మొదలుపెట్టింది. పర్వతభాగం కొంత విరిగి పట్టాలమీద పడేది. లేకపోతే బీట్లువారేది. ప్రభుత్వం ఈ రైలుమార్గాన్ని వైజ్‌నాథ్ నుంచి నగ్‌కోటా వరకు మాత్రం నిర్మించారు.

ఇప్పుడు కూడా పఠాన్‌కోట నుంచి కుల్లూ-మనాలీ వరకూ ప్రయాణీకుల వస్తుసామగ్రి రాకపోకలు రెండువందల పాతికమైళ్ళ దూరం వరకూ ఎక్కువగా బస్సుల ద్వారానే జరుగుతున్నాయి. ఆ మార్గంలో ప్రయాణం చేయాలంటే యాత్రీకులు బస్సులనే ఉపయోగించాల్సి వస్తోంది. మైదానప్రాంతాల్లో నివసించేవాళ్ళకి బస్సుమీద వెళ్ళటమంటే సమస్యగానే వుంటుంది. కాని అన్ని సుఖాలకు అలవాటుపడ్డవాళ్ళకి మాత్రం ఇది సమస్య కాదు. బస్సులలో వెళ్ళటమంటే ఎత్తయిన ఉయ్యాలలో గంటల తరబడి ఎడతెరపు లేకుండా ఊగటం లాంటిది.

ఈ దారి ఎక్కువభాగం ఎత్తుపల్లాలతోనూ, ఏటవాలు భూములతోనూ, అడుగడుగునా మోచేతిలాగా వంకరగా వుండే మలుపులతోనూ నిండివుంది. ఒకవైపు పచ్చని మొక్కలతోనూ, పూలతోనూ నిండిన శిఖరాలు ఎత్తయిన కోటగోడల్లా నిలబడి వున్నాయి. ఈ శిఖరాల అంచులు చూడాలని ప్రయత్నిస్తే తలమీద వున్న టోపీ కింద పడిపోతుంది. దారికి రెండోవైపున రాళ్ళతో నిండిన కొండవాగులు యాభై - అరవై మూరల లోతున తెల్లని నురుగుతో నీలిరంగులో ప్రవహిస్తున్నాయి. దారి వంకరలుగా తిరుగుతూ వెళ్ళటంచేత

ఒకసారి ముందు, ఒకసారి కుడివైపున, ఒకసారి ఎడమవైపున, మరొకసారి వెనుకగా కనిపించే పర్వతశిఖరాల మీద వున్న మంచు, ఎండనుంచి కాపాడుకోవటానికి పర్వతాలు తమ తలపైన అంగోస్త్రం వేసుకున్నట్లుగా వుంది.

అక్కడక్కడ దారికి పక్కనవున్న పర్వతప్రాంతపు పొలాలు వెడల్పైన మెట్లమాదిరిగా ఎక్కుతూ దిగుతూ వెళ్ళిపోతున్నాయి. ఈ ఏటవాలు పొలాల్లో గడ్డి మేసే కొండజాతి పశువులు, వేగంగా శబ్దంచేస్తూ వెళ్ళే బస్సులవైపు కుతూహలంతో పెద్ద పెద్ద మెరిసే కళ్ళు తెరచి, స్తంభించిన దృష్టితో చూస్తూ వుంటాయి. అప్పుడప్పుడూ మేకలు, ఆవులు, కంచరగాడిదలు దారికి రెండువైపుల వున్న రాళ్ళపైనుంచి దూకి, బాటమీద బస్సులతో పరిహాసం చేయటానికి వచ్చి, బస్సుల ముందు ఒక్క క్షణం ఆలోచిస్తూ నిలబడతాయి. ఈ పశువులు బస్సు డ్రైవర్లను, డ్రైవర్లు ఈ పశువులను ఎరుగుదురు. ఆ పశువులు ఒక్కక్షణం బస్సులను చూస్తాయి. బస్సుకు కొమ్ములు చూపించి బెదిరిస్తాయి. బస్సు కొంచం కదిలి కొద్దిగా దోవ మరల్చుకోగానే రాళ్ళగుట్టలను దూకి పొలాల్లోకి వెళ్ళిపోతాయి.

దోవలో కనిపించే ఈ దృశ్యాల వలన ప్రయాణీకులు ఏ ఆనందాన్ని పొందలేరు. వంకరలు తిరుగుతూ వెళ్ళే బస్సు నడకవలన తలను రెండు చేతులతోనూ పట్టుకుని, బట్ట అంచుతో నోరు కప్పుకుని కూర్చుంటారు. వారి శరీరంలోని అణువణువూ భయంతో వణుకుతూ వుంటుంది. ఒకవేళ బస్సు ఒక అంగుళం కుడివైపుకుగాని, ఎడమవైపుకుగాని దారితప్పితే, వాళ్ళు అంతులేకుండా పోతారు. ఈ ప్రయాణాన్ని వాళ్ళు ఆపదల భయంతోనే పూర్తిచేస్తారు. ఇక ప్రతిరోజూ ఈ దారినవెళ్ళే బస్సు డ్రైవర్ల పరిస్థితి ఎట్లా వుంటుంది? జాగ్రత్తగా తమ దృష్టిని దారిమీద కేంద్రీకృతం చేసి ఏదో పాట పాడుకుంటూనో, సిగరెట్టు కాల్చుకుంటూనో వెళ్తారు. వాళ్ళకి ఇది అలవాటైపోయింది.

ధనసింగ్ సుమారు ఒకటిన్నర సంవత్సరం నుంచి ఈ దారిమీద లారీ నడుపుతున్నాడు. చలికాలపు రోజులు. అతను మధ్యాహ్నం రెండుగంటలకన్నా ముందే కుల్లూ నుంచి బయల్దేరాడు. మండీ దాటి సేథీ-థల్వానె దారిలో వైజ్‌నాథ్‌వైపు నిశ్చింతగా, కేవలం నేర్చుకున్న మెలకువతో వెడుతున్నాడు. రెప్ప కూడా వాల్చని అతని స్థిరమైన దృష్టి దారిమీదే లగ్నమయి వుంది. మిషను చక్రాలమీద పట్టా ఏవిధంగా తిరుగుతుందో అదేవిధంగా దారి అతని లారీచక్రాల క్రింద వేగంగా జారుతూ వెళుతూంది. లారీ స్టీరింగును పట్టుకున్న అతని వేళ్ళు దారినిబట్టి స్టీరింగును తిప్పుతూ సంభాళిస్తున్నాయి.

దారికి ఎడమవైపున వ్యాపించియున్న కొండ కనుమల పక్కనుంచి లారీ పర్వతాల గుట్టలమీద వెళుతూంది. కొండ కనుమల ఆకుపచ్చని పైరు శీతాకాలపు మంచువలన

అత్తవారి ఆదరం

ఇంతవరకు సోమా జీవితం ఎలా గడుస్తూ వచ్చిందో, ఇప్పుడు అలానే గడుస్తోంది కాని ఆమె ప్రవర్తనలో మార్పు వచ్చింది. ఇప్పుడామె ఎదురు వచ్చిన దానిని ఆలోచించకుండా పశువులా సహిస్తూపోవటం లేదు. తన దుఃఖాన్ని గురించి, బాధల్ని గురించి ఆలోచించే వాళ్ళెవరున్నారు అనే భావన ఆమె దుఃఖాన్ని రెట్టింపు చేయడం మొదలుపెట్టింది. తనని ఆదుకునేవాళ్ళు ఉన్నప్పుడు ముందునుంచి వచ్చే దెబ్బలను ఎదుర్కొనే ధైర్యాన్ని ఎలాగైతే పొందుతారో, అలా ఆమెకు కూడా ధైర్యం వచ్చింది. అందుచేత బాధల్ని ఇక సహించదల్చుకోలేదు.

ధనసింగ్ సోమాని తనతో వచ్చేయమని బలవంతం చేశాడు. సోమా అందుకు అంగీకరించలేదు. అలా చేయటం మంచిదికాదని ఆమె నిరాకరించింది. కాని ధనసింగ్ మాట ఆమెకు పెద్ద ఆధారం అయింది. ఈ మాట ఆమె బాధలో సహాయంగా వుంటుందని ఆమె అనుకుంది.

సోమా ఇల్లు దారిపక్కనే దగ్గరలో వుంది. ఆమెకు ఎప్పుడైనా బస్సుల శబ్దం వినపడినప్పుడు, రోడ్డుమీదకు వచ్చి ధనసింగ్‌ను గుర్తించడానికి ప్రయత్నించేది. కాని ఆ 'మంచిమనిషి' కనిపించేవాడు కాదు. దుర్మార్గులైన డ్రైవర్లు కనిపించేవాళ్ళు. దాదాపు డ్రైవర్లంతా దుర్మార్గులుగానే వుండేవారు. ఆమె తొందరపాటు చూసి కళ్ళతోనో, పెదవులతోనో, అసభ్యతను సూచించే సైగలు చేసేవారు. ఈలవేసేవారు. సోమాకు ఎప్పుడైనా క్షణం కూర్చునే తీరుబడి దొరికితే – 'నేను అంగీకరించక పోవడంవలన అతను చెడుగా తలచాడేమో, మళ్ళీ రానేలేదు' అని ఆలోచించడం మొదలుపెట్టేది.

అత్తగారు సోమాను ఒక బుట్టెడు మొక్కజొన్నలు చెరిగి పిండిమిల్లుకు వెళ్ళి పిండిపట్టించి తీసుకురమ్మని చెప్పింది. పర్వతప్రాంతాల్లో వర్షం ఎక్కువగా కురుస్తూ వుండటంచేత ఇంటి చూరులు ఏటవాలుగా వుంటాయి. ఏటవాలుగా వున్న చూరుక్రింద తరచుగా ఒకవైపున ఎత్తయిన దుంగలువేసి వాటిమీద చీడ్ చెక్కతో చేసిన వెడల్పాటి బల్లను వేస్తారు. ఈ ఎత్తు బల్లమీద ఇంట్లోని ధాన్యం, ఇతర సామానులు వుంచుతారు. సోమా ఆ బల్లమీదే

కూర్చుని చేటతో జొన్నలు చెరుగుతోంది. అత్తగారు తన ముసలి శరీరానికి కొంచం విశ్రాంతి ఇవ్వడంకోసరం క్రింద చాప పరచుకుని పడుకుంది. చేటలో జొన్నగింజల ఖటఖటమనే శబ్దం, చేటతో చెరగడంవలన వచ్చే విసురు నియమబద్ధంగా శబ్దం చేస్తున్నాయి. ఈ సంగీతం వలన సోమా అత్తగారికి నిద్రవచ్చింది. మామగారు ఏదో పనిమీద బయటకు వెళ్ళారు. అత్తగారికి నిద్రపట్టడం చూసి పెద్దకోడలు, రెండవకోడలు కాస్సేపు పక్క ఇంట్లో కూర్చునివద్దామని వెళ్ళిపోయారు. పెద్దకోడలు వెడుతూ వెడుతూ, జొన్నలు చెరిగిన తర్వాత నాలుగు కుట్లు కుట్టమని తన బొంత, సూది – దారం సోమా ఎదుటపెట్టి వెళ్ళింది.

సోమా ఆలోచించింది. పిండిమర నుంచి తిరిగి వచ్చేసరికి ఆలస్యమవుతుంది. 'పెద్దది' కోప్పడుతుంది. ఈ ఆలోచన రావడంవలన ఆమె జొన్నలు చెరిగి బొంతని కుట్టడం మొదలుపెట్టింది. ఈ నెపంమీద కొంచంసేపు కూర్చోవచ్చు కూడా. తరువాత పాతికశేర్ల జొన్నలతో నిండిన బుట్ట నెత్తిన పెట్టుకుని కోనలో ఒకటింబావు మైలు ఎగుడు – దిగుడుల మీద వెళ్ళిరావాలి. ఇలా ఏకాంతంగా కూర్చోవడం సంభవిస్తే ఆమెకు చాలా సంతోషం కలుగుతుంది. కూర్చుని ఆమె పరదేశి డ్రైవరు గురించి ఆలోచిస్తూ వుండేది. అలా ఎనిమిది రోజులు గడచిపోయాయి కాని అతను మళ్ళీ రాలేదు.

సోమా మామగారి దగ్గు వినపడడం వలన ముసలాయన వచ్చాడని అర్థం చేసుకుంది. ముసలావిడ పడుకుని వుండగా చూసి, ఆయన ఇంట్లో ఎవ్వరూ లేరని అనుకుని గొణగడం మొదలుపెట్టాడు. 'అందరికీ చావువచ్చినట్లుగా వుంది. కుక్కలుగాని, పిల్లులుగాని దూరకుండా ఉండటానికి తలుపు గడివేయాలన్న జ్ఞానం – ఇంతమాత్రం కూడా లేదు.' సోమాకి చెక్కముక్కల మోత వినిపించింది. ముసలాయన పొయ్యిలోనుంచి పిడకల నిప్పు తీసుకుని చిలుముగొట్టం నింపుకున్నాడు. హుక్కా తీసుకువెళ్ళి వాకిట్లో ఇంటిగోడవారగా తయారుచేసిన మట్టి అరుగుమీద కూర్చుని పొగపీల్చడం మొదలుపెట్టాడు.

"కేహర్‌మియాఁ నమస్కారం" సోమా వాకిట్లోని కేకవిన్నది.

సోమా మామగారు సమాధానం ఇచ్చారు – "నమస్కారం షాహుకారుగారూ! రండి కూర్చోండి... ఏయ్ ఎవరన్నా ఉన్నారా లేకపోతే అందరూ చచ్చారా! మన షాహుకారుగారికి కూర్చోవడానికి మోడా ఇవ్వు!"

మన్నూసాహ్ వయసులో సోమా మామగారికన్నా రెండు మూడు సంవత్సరాలు చిన్నవాడే అయుంటాడు. కోడళ్ళు ఆయన వచ్చినప్పుడు ముసుగు వేసుకుంటారు. మామగారు కేకవేయడం వలన సోమా తలమీద కొంగు లాక్కుని లేవబోయింది. అంతలో క్రిందనుంచి అత్తగారి మాటలు వినిపించాయి. అత్తగారు మన్నూసాహ్ పేరు విని నిద్రలేచింది. అతిథిని లోపలికే పిలిచింది.

పెద్దమనుష్యులు

లాలా జ్వాలాసహాయ్ సరోలా ధర్మశాలలో నివసించే పంజాబీలలో ప్రముఖుడు. ఆయన కాంట్రాక్టు వ్యాపారం జిల్లా అంతటిలో వ్యాపించింది. అడవిలోని కర్రల కాంట్రాక్టులు, వంతెనలు, రోడ్లు నిర్మించే కాంట్రాక్టులు, యుద్ధపు సమయంలో ఇతర దేశాల నుంచి వచ్చే యుద్ధఖైదీల కాంపులు నిర్మించే కాంట్రాక్టులు, అన్ని పనులూ చేస్తుండేవారు. మధ్యతరగతి పంజాబీ వ్యాపారస్థుని పద్ధతిలోనే ఉండటానికి ఇష్టపడేవారు. కాని సంతానం మటుకు పశ్చిమ వాతావరణాన్ని, ఆధునిక భావాల్ని, జీవిత పద్ధతిని అవలంబించారు. నలుగురు కొడుకుల తర్వాత ఒకే కూతురు వారి ఇంట కలిగింది. చాలా గారాబంగా పెరిగింది. మనోరమ లాహోర్ కాలేజీలో బి.ఏ. చదువుతోంది. విదేశాలకు వెళ్ళటానికి ఉవ్విళ్ళూరుతోంది.

మనోరమ పంట్లాము ధరించి, తలమీద ముసుగులాంటిదేమీ లేకుండా, పెద్దకుక్కని తోలుబెల్టుతో పట్టుకుని, కర్ర ఊపుకుంటూ నిర్మానుష్యమైన రోడ్లమీద షికార్లు చేస్తూ తిరుగుతూ వుండేది. ధర్మశాలలో నివసించే కొండజాతి ప్రజలు ఆమెను గురించి విమర్శ చేసేవాళ్ళు కాదు. తమ జిల్లాలోగాని, బంధుసమూహంలోగాని ఎవరైనా ఆ అమ్మాయిని ఇటువంటి వేషంలో చూసినట్లయితే బహుశా ఆ అమ్మాయి తల నరికేందుకే సిద్ధపడే వాళ్ళు. కాని మనోరమని వాళ్ళు 'ఈ అమ్మాయి ఎంత సాహసం గలది! ఎవరికీ దడవదు' అని పొగడేవాళ్ళు. ఇది ఎలా వుందంటే ఇంగ్లీషు పరిపాలనలో పరాయివ్యక్తి కొడుకు దేశభక్తికోసం జైలుకు వెళుతుండగానో, ఉరికంబం ఎక్కుతుండగానో చూసి జయజయ ధ్వానాలు చేస్తుండేవాళ్ళు – అలా వుంది. స్వయంగా తమ సంతానం ఇలా చేస్తుండగా చూస్తే దుఃఖంతో కుమిలిపోతూ తల బాదుకునేవారు.

మనోరమ, మనోరమ తల్లి, మనోరమ వదినగారు ఒకసారి కలిసి బజారు బయలుదేరితే మార్పుచెందుతున్న సమాజంలోని మూడు తరాలు ఒకచోట కలిసినట్లనిపించేది. తల్లిగారు బరువైన నల్ల సిల్కుపావడా ధరించి, తలమీద రెండు మల్లుగుడ్డ దుప్పట్లు కలిపి కప్పుకుని అరజానెడు ముసుగు లాక్కుని, కాళ్ళకు చెప్పులు

తొడుక్కుని వెళ్ళేవారు. జ్వాలా సహాయ్‌గారి బారిస్టరు కొడుకు భార్య సిల్కుచీర కొంగు తలమీద వేసుకునేది. తలమీదనుంచి ముసుగు లాక్కునేదికాదు. కాళ్ళ చెప్పులు తొడుక్కునేది. మనోరమ తలమీద ఏమీ కప్పుకోకుండా, మెడమీద బరువైన జుట్టు ముడివేసుకుని, వదులుగా వున్న పంట్లాము ధరించి, భుజాలకు పర్సు వేళ్ళాడేసుకుని నడిచేది.

భూషణ్, మనోరమలకు లాహోర్‌నుంచే పరిచయం వుంది. భూషణ్ కాంగడా జిల్లాలో నివసించేవాడు. కాలేజి చదువుకోసరం లాహోర్‌లో వుంటూ వుండేవాడు. నాలుగు సంవత్సరాల క్రితం మనోరమ సోదరుడైన జగదీశ్ సహాయ్, భూషణ్‌లు బి.ఏ.లో చదువుతుండేటప్పుడు మనోరమ కూడా కాలేజిలో చేరింది. భూషణ్, జగదీశ్‌లలో ఒకే భావాలు, స్నేహం ఏర్పడ్డాయి. ఇద్దరూ కమ్యూనిస్టు భావాల్ని ప్రచారం చేసేవాళ్ళు. అక్కడనుంచీ, ఇక్కడనుంచీ పుస్తకాలు తెచ్చి విద్యార్థులచేత చదివించేవాళ్ళు. ఎప్పుడైనా మార్క్సువాదం వర్ణనకోసం క్లాసులు కూడా నడిపించేవాళ్ళు. సోదరుని ప్రోద్బలంవల్ల మనోరమ కూడా ఈ క్లాసుల్లో కలిసేది.

జగదీశ్ బి.ఏ. పాసై విదేశాలకు వెళ్ళిపోయాడు. భూషణ్ లాహోర్‌లోనే ఎమ్.ఏ.లో చేరాడు. అతను మనోరమని కలుసుకుంటూనే వుండేవాడు. మనోరమ 'విద్యార్థి సంఘం' (స్టూడెంటు ఫెడరేషన్)లో పాల్గొనేది. లాలా జ్వాలాసహాయ్ కూతురి చురుకుదనం గురించి హెచ్చరిక కూడా చేస్తుండేవారు. ఆమె సాహసం, సామర్థ్యం చూసి లోలోపల సంతోషపడే వారు కూడా.

భూషణ్ తత్వశాస్త్రంలో డిస్టిన్‌క్షన్‌తో (ఘనతతో) ఎమ్.ఏ. పాసయాడు. బ్యాంకులో గుమాస్తా ఉద్యోగంలో చేరాడు. బ్యాంకు ఉద్యోగం, కమ్యూనిస్టు పార్టీ పని కలిపి చేస్తుండేవాడు. రెండు పనులూ సరిగా కుదరలేకపోతుండేవి.

1939వ సం॥లో యూరప్‌లో యుద్ధం ప్రారంభమయింది. భారతదేశంలో వున్న ఇంగ్లీషు అధికారులు భారతదేశాన్ని కూడా యుద్ధంలోకి ఈడ్చారు. రాజనైతికంగా జాగ్రత్తగల భారతీయులు ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వం చేసిన ఈ నిర్ణయాన్ని తిరస్కరిస్తుండేవారు. భూషణ్‌కు బ్యాంకు పనికన్నా భారతదేశాన్ని యుద్ధంలోకి లాగటాన్ని తిరస్కరించటం ఎక్కువ అవసరం అనిపించింది. అతను ఉద్యోగం వదిలిపెట్టి రాజనైతిక కార్యంలో నిమగ్నుడైపోయాడు.

కాంగడే గ్రామంలో నివసించే భూషణ్ తల్లీ-తండ్రీ కుమారుని సాధ్యమైనంతవరకూ లాహోర్‌లో పెట్టి చదివించాలనీ, చదువు పూర్తిచేసిన మీదట కొడుకు పెద్ద ఆఫీసరవుతాడనీ ఆశపెట్టుకున్నారు. అతను పదహారేళ్ళు చదివి బ్యాంకులో డెభ్భై అయిదు రూపాయల ఉద్యోగంలో చేరగానే వాళ్ళ హృదయాలు కృంగిపోయాయి. అతను ఆ ఉద్యోగం కూడా వదిలిపెట్టేసరికి తల్లీ-తండ్రీ అతన్ని పూర్తిగా నిష్ప్రయోజకుడిగానూ, దేశదిమ్మరిగానూ

జైలు తప్పించుకుని మళ్ళీ జైలు

సముద్రమట్టం నుంచి ఏడువేల అడుగుల ఎత్తున, మేఘాలలో దాక్కుని వున్న ధర్మశాల గ్రామంనుంచి ధనసింగ్ ఆ రాత్రి సమయంలో కాలిబాట నుంచి వేగంగా దిగి వెళుతున్నాడు. పైనుంచి క్రిందపడిన రాయి ఎలా వేగంగా క్రిందకు దొర్లిపోతుందో, అలా కొండపైనుంచి వేగంగా దిగుతూ వెళ్ళిపోతున్నాడు. ఆంతరిక ప్రేరణవలన తను ముందే నిర్ణయించుకున్న మార్గంవైపు అతను వెళ్ళిపోతున్నాడు. దోవలో రెండు మూడుసార్లు నిలబడి వెనక్కి తిరిగిచూశాడు. వెనుక నుంచి ఎవరూ రావటంలేదు. కాని అతని నడకలో మార్పు రాలేదు. ఏ శత్రువు నుంచి తప్పించుకోవటానికి అతను పారిపోతున్నాడో అతని అందుబాటుకి, శక్తికి హద్దులేదు. ప్రభుత్వం, పోలీసులు, అయిదుమైళ్ళు ఏమిటి, ఏభైమైళ్ళ వరకు తమ చేతుల్ని చాపి తన మెడను పట్టుకోగలరు. ప్రభుత్వం, పోలీసుల శక్తి, వాళ్ళ అగోచరమైన చేతులు తన మెడని తాకుతున్నట్లు అతనికి అనిపిస్తోంది. అతను ఇంకా వేగంగా పరుగెత్తటం మొదలుపెట్టాడు.

ధనసింగ్ తన గౌరవానికి, తన భార్య గౌరవానికి దెబ్బ తగలటంచేత పిచ్చివాడయాడు. తన గౌరవాన్ని రక్షించుకోవడంకోసం, తనకు జరిగిన అవమానానికి ప్రతీకారం తీర్చుకోవడంకోసం దేన్నీ లక్ష్యపెట్టలేదు. తను గదిలో వుండగా వచ్చినవాళ్ళు ఇద్దరు. తను ఒంటరిగా వున్నాడు. వాళ్ళదగ్గర కత్తులు వుండచ్చు. కాని తను భయపడలేదు. ఇప్పుడు వాళ్ళు చచ్చిపోయిన తర్వాత తను భయపడుతున్నాడు. ఇప్పుడు ప్రభుత్వం వాళ్ళవైపు వుంది. రోడ్డుమీద నుంచి వెళ్ళడం తేలికగా వుంటుంది కాని కాలినడకకన్నా రోడ్డు ఒకటిన్నర – రెండురెట్లు దూరం అవుతుంది.

ధనసింగ్ కాంగడా గ్రామంనుంచి తప్పించుకుని బయటపడ్డాడు. ప్రతిచోట అతని కాలిచప్పుడు పసిగట్టి కుక్కలు మొరగటం మొదలుపెట్టాయి. అతను గ్రామాలనుంచి కాకుండా వాటిపక్కనుంచి నడవసాగాడు. ధనసింగ్‌కు ఆ సమయంలో అడవి ఎలుగుబంట్లవలన, పులలవలన, తోడేళ్ళవలన భయంలేదు. అతనికి భయంగా వున్నది మనుష్యులవలన. కాని అడవులలోనూ, గుహలలోనూ దాక్కుని వుండి అతను రోజులు

ఎలా గడపగలడు? అతను మనిషి. అతనికి అడుగడుగునా మనుష్యుల అవసరం వుంది.

ఆగస్టు నెల. కాని ధనసింగ్ అదృష్టంవలన ఆ రాత్రి వర్షంలేదు. ఆకాశంలో నక్షత్రాలు మెరుస్తున్నాయి. అప్పుడప్పుడూ పలుచని మేఘాలు నక్షత్రాలని క్షణంపాటు కప్పేసి వెళ్ళిపోతున్నాయి. గాలిలో చెమ్మ, చల్లదనం వున్నాయి. ధనసింగ్ వేగంగా నడుస్తున్నాడు. అతని శరీరంనుంచి చమట కారుతోంది. దాహంవేసి గలగల ప్రవహించే కొండ సెలయేరుల ఒడ్డున ఆగి రెండుమాట్లు నీళ్ళు త్రాగాడు. మళ్ళీ నడవటం మొదలుపెట్టాడు. ఎత్తయిన కొండలు, చిన్న చిన్న గుట్టలూ ఎక్కుతూ దిగుతూ వెళ్ళిపోతున్నాడు. గాలిలో చల్లదనం తగ్గిపోతూంది.

కొండలలో దాక్కుని ప్రాణాలు కాపాడుకోవటానికి వీలుండే ఏ ఉపాయమూ ధనసింగ్‌కు తోచటంలేదు. ప్రతిచోటా రకరకాల మనుషులు ఎదురయారు. ఈ ప్రజలు పది పన్నెండు కోసుల దూరంలో వున్న పక్క ప్రాంతాలలో కూడా ప్రతి మనిషినీ, అతని కుటుంబాన్నీ, వాళ్ళు చేసే పనిని గురించి ఎరుగుదురు. ఎవరైనా కొత్త వ్యక్తిని చూడగానే ఇతను ఎవరు? ఇక్కడకు ఎందుకు వచ్చాడు? అని ఉలిక్కిపడతారు. ధనసింగ్‌కు ఈ ప్రశ్నవలన భయం కలుగుతోంది. డ్రైవరు లైసెన్సు రూపంలో ధనసింగ్ ఊరు–పేరు, అతని రూపం, అతని ఫోటో సహితంగా అతని జేబులో వున్నాయి. ఒకచోట సిగరెట్టు అంటించుకునే సమయంలో అతను తన గురుతును కాల్చేశాడు. తనని ఎవరైనా గుర్తించే అవకాశం రూపుమాపటం అవసరం.

సూర్యోదయం అయే సమయంలో ధనసింగ్ వానల మూలంగా బాగా నిండి మధురమైన నీళ్ళతో ప్రవహిస్తున్న 'వ్యాస' నది దగ్గరకు చేరుకున్నాడు. అవతలి ఒడ్డున ఎదురుగా దేహ్‌రా–గోపీపుర్ గ్రామమూ, పోలీసుఠాణా వున్నాయి. ధనసింగ్ పోలీసుఠాణావైపు వెళ్ళకుండా హోషియార్‌పూర్ వెళ్ళేవైపు నడిచాడు. వర్షాకాలపు ఋతువులో ఈ మార్గాలమీద బస్సుల రాకపోకలు నిలిచిపోతాయి. రోడ్డు దాదాపు అంతా ఇసుకతో నిండిపోయింది. నదులమీద, కాలువలమీద వంతెనలు లేవు. ధనసింగ్ వెళుతూనే వున్నాడు. అతని కాళ్ళు అలిసిపోయి చైతన్యంలేని జడపదార్థాలుగా అయ్యాయి. కాని అతను వెళుతూనే వున్నాడు. రోడ్డుమీద ప్రతిచోటా కంచరగాడిదల మీద బరువులు వేసి తీసుకెళ్ళే వాళ్ళు. చిన్న చిన్న మూటలు ఎత్తుకుని వెళ్ళే ప్రయాణీకులు కలుస్తున్నారు. కొందరు ప్రయాణీకులు కోర్టులో తమ దావాను ప్రవేశపెట్టటంకోసం తాలూకాలకు వెళుతున్నారు. దావాకు సంబంధించిన కాగితాలు రేకుడబ్బాలో భద్రంగా మూతపెట్టి చేత్తో పట్టుకునో, చంకలో పెట్టుకునో వెళుతున్నారు. ఆ కాగితాలను వాళ్ళు చదవలేరు. అర్థం చేసుకోనూలేరు. ఈ కాగితాలలో వాళ్ళ అదృష్టానికి సంబంధించిన సమస్యలు వున్నాయి. కాని వాటిని

పరువుగల మనుషులు

సోమా, బారిస్టర్ సరోలాగారు, ఆయన భార్య, మనోరమ, భూపేదీపా, అంతా కలిసి లాహోర్ వచ్చేశారు. సోమా ధనసింగ్ పరారీ అయిన తర్వాత రెండున్నర నెలలు లాలాగారి బంగళాలో వుంది. ఆ క్రితం సంవత్సరం కూడా ఆమె నాలుగు నెలలు వుంది. గౌరవప్రదమైన కొత్త జీవిత పద్ధతులతో పరిచయం కలిగించుకుంది. లాహోర్ బంగళాకి వచ్చి ఆమె ఇంకా ఎంతో చూసింది. ధర్మశాలలోని బంగళాలో కొత్త పాత పద్ధతులు మేళవించి వున్నాయి. పరివారం జీవనరీతి, నడవడికల మీద కొంతమేర లాలాగారి కట్టుబాటు, తల్లిగారి కట్టుబాటు వుండేది. లాహోర్ బంగళాలో యజమాని లాలాగారు కాదు, బారిస్టరుగారు. ఇక్కడ అంతా కొత్త పద్ధతిగా వుంది. పాత పద్ధతి కొంతమేర, వదినగారి చుట్టుపక్కల మాత్రమే వుండేది. ప్రవర్తనలోనూ, వాతావరణంలోనూ ఒక విధమైన స్వేచ్ఛ వుండేది.

బారిస్టరుగారు, మనోరమా, సోమాని తమతోబాటు అతిథిగా లాహోర్ తీసుకువచ్చారు. ఆమెను గౌరవంగా చూస్తూ వుండేవాళ్ళు. దురదృష్టంపట్ల సిగ్గు, బారిస్టరుగారు, మనోరమపట్ల కృతజ్ఞతలతో సోమా మనసు నిండివుండేది. బారిస్టరుగారు ఆమె విశ్రాంతి గురించి, గౌరవం గురించి శ్రద్ధ వహించేవారు. సోమా వాళ్ళ ఇంట్లోనూ, పరివారంతోనూ తన కర్తవ్యాన్ని చక్కగా నిర్వహించేది. తన స్థితికి అనుగుణంగా ఆ కుటుంబంలో ఒక నౌకరుగానే వుండాలని అనుకునేది. ఆమె దృష్టిలో అదే తన నిజమైన స్థానం, సరోలాగారు, మనోరమ ఆమెకు ఆశ్రయమిచ్చి అతిథిగా చేసి, ఇంట్లో ఒక మనిషిగా మసలాలని కోరుకునేవారు. ఈ సంఘర్షణలో సోమాకు అంత బాధలో కూడా మనసు ఎంతో తేలికగా ఉన్నట్లుగా అనిపించేది.

కార్తీకమాసం వచ్చింది. వాతావరణం బాగా చల్లబడిందని అనేవారు లాహోర్ ప్రజలు. కానీ సోమాకు చాలా వేడిగా వుంది. ఆమె రోజంతా చమటతో తడిసిపోయేది. కొంగుతో ముఖం తుడుచుకుంటూ వుండేది. ఒకరోజు సాయం సమయంలో బారిస్టరుగారు, మనోరమ టీ కోసం వసారాలో కూర్చొని వున్నారు. సోమా ట్రే తీసుకుని వచ్చి కప్పులలో టీ

కలుపుతోంది. మనోరమ ఆమెవైపు చూసి నవ్వి "అరే, చూడు ఈ వేడిలో ఆమె ఎలా శుభ్రంగా తుడుచుకుంటోందో!" అంది.

"అవును. ఎన్నిసార్లు కొంగుతో ముఖం తుడుచుకుంటే రంగు అంత స్పష్టమవుతుంది" అని బారిస్టరుగారు సమర్థించేశారు.

సోమా ముఖం సిగ్గుతో ఎర్రబడింది. ఆమె కెటిల్ ట్రేలో వుంచేసింది. టీ కలపడం మానేసి తలవంచుకుని వెళ్ళిపోయింది. కాని సిగ్గువలన ఆమెకు కోపం, అవమానం కలగలేదు. హృదయంలో ఒక గగుర్పాటు కలిగి చక్కిలిగిలి పెట్టినట్లయింది. చిరునవ్వు కూడా వచ్చింది. బారిస్టరుగారున్నచోటికి వెళ్ళటానికి సంకోచం కలగటం మొదలయింది. బారిస్టరుగారు ఏదో ఒకటి అంటూనే వుండేవారు. ఆయన సమర్థించటంలో మనోరమ నవ్వేసేది. సోమా కూడా నవ్వకుండా ఎలా వుంటుంది! ఆయన చెప్పిన మాటని తృణీకరించటం ఎలా కుదురుతుంది! కొద్ది రోజుల తర్వాత మళ్ళీ సాయంసమయంలో బారిస్టరు, మనోరమ సినిమాకు వెళ్ళడంకోసం సిద్ధమై, టీ త్రాగుతున్నారు. సోమా టీ కలుపుతోంది. ఈ విధంగా బట్టలు కట్టుకుంటే ఎంత బాగుంది!" అన్నది మనోరమ.

"ఈమెను కూడా సినీమాకు తీసుకువెళ్ళు" బారిస్టరుగారు ఇంగ్లీషులో అన్నారు. "ఎలా త్రుళ్ళిపడుతుందో చూడాలి, ఆనందం కలుగుతుంది."

మనోరమకు మనసులోని మాటల్ని దాచే అలవాటు లేదు. ఆమె లేచినిలబడింది. "సోమా, సోమా" అంటూ సోమాను చేతితో పట్టుకుని వంటింటినుంచి తన గదిలోకి లాక్కెళ్ళింది. సోమా ఏమీ తెలుసుకోలేకపోయింది. మనోరమ తన అల్మారా తెరిచి ఒక చీర, బ్లౌజు బయటకు తీసి పడేసి "తొందరగా బట్టలు మార్చుకో" అని చెప్పేసరికి గాభరా చెందింది.

సోమా చేతులు జోడించి "అయ్యో వద్దు అక్కయ్యగారూ, ఇది తొడుక్కోవటం నాకు రాదు. మీ కాళ్ళు పట్టుకుంటాను" అంది.

"వాట్ నాన్సెన్స్ (ఏం పిచ్చితనం)!" మనోరమ ప్రేమగా కోప్పడింది. తనే ఆమె బట్టలు మార్చసాగింది. సోమా సిగ్గుతో ముడుచుకుపోయి మోకాళ్ళలో తల దాచుకుని కూర్చుండిపోయింది. మనోరమ కోపంతో ఎగిరిపడింది. ఆమె కోపంతో గదిలోనుంచి వెళ్ళిపోబోతూ వుంటే సోమా భయపడి క్షమార్పణ కోరుకుంది.

"నువ్వు పిచ్చిదానివి. ప్రపంచం అంతా ఏం బట్టలు కట్టుకోవటంలేదా?" మనోరమ ప్రేమగా అంది.

"నేను పంజాబీ దుస్తులు కట్టుకుంటాను" అన్నది సోమా వినయంగా.

చీర ఆమె ఒకేసారి, ధర్మశాలలో పోలీసుల దగ్గరకు తీసుకువెళ్ళబోయే సమయంలో,

వైవాహిక జీవితంలో ఎండమావులు

బారిస్టర్ జగదీశ్, మనోరమ వదినగార్లని అవమానపరచడంకోసం కుట్రపన్ని వాళ్ళకీ పనిమనిషిగా వుంటున్న సోమాకి ఒకేరకమైన చీరలుకొని తెచ్చారు. ఆ సంఘటనకు పరిణామంగా చెలరేగిన అలజడి కేవలం సోమాని ఇంట్లోనుంచి బయటకు వెళ్ళగొట్టి ఆగిపోలేదు.

భార్యలలో అభిప్రాయభేదాలు రావటంవల్ల అన్నగార్ల హృదయాలు వ్యాకులపడ్డాయి. తండ్రిగారు పైనవుండగా కూడా వాళ్ళు ఆస్తి పంపకాల గురించి అడగసాగారు. ఈ ప్రసంగం గురించి పోట్లాటలు చెలరేగాయి. మనోరమ నోరు తెరిస్తేచాలు పెద్దవదినా, చిన్న వదినా ఇద్దరూ కూడా విరుచుకుపడేవాళ్ళు. ఇంటి ఆడపడుచు అన్న గౌరవం, ఆ ఆలోచన కూడా వాళ్ళ వాగ్ధోరణిని అరికట్టలేకపోయాయి. ఆమె వయసు ఇంతగా పెరగటం ఒకతప్పు, ఆమె ఒంటరిగా తిరుగుతుందన్నది ఒక కళంకం. ఏదో ఎక్కడెక్కడో వ్యాసాలు వ్రాయడం అన్నది ఒక అపరాధం. పెద్దవదినా, చిన్నవదినా తలలు ఆడిస్తూ, చేతులు తిప్పుతూ ఏ గౌరవమర్యాదలున్న ఇంట్లోనూ ఇంత వయసువచ్చిన ఆడపిల్లని కన్యగా చూడలేదని చెపుతూ వుండేవాళ్ళు.

మనోరమకు ఇటువంటి వాతావరణంలో ఇంట్లో వుండటం అసంభవంగా వుండేది. పత్రిక పనికోసం పార్టీ ఆఫీసుకి వెడితేసరి. ఆమె తిరుగుబోతు, శీలంలేనిది అనడానికి అవకాశం చిక్కేది. మనోరమ రెండుసార్లు జవాబివ్వాలని పొరపాటు చేసింది. కాని వాక్ యుద్ధంలో ఓడిపోయి ఆ విషయమై గంటల తరబడి ఏడుస్తూ వుండిపోయింది. తన గదినుంచి బయటకువచ్చే ధైర్యం కూడా ఆమెకు లేకపోయింది. ఆమె పత్రిక పనికోసం పార్టీ ఆఫీసుకు కూడా వెళ్ళలేకపోయేది. మనోరమకు ఆలోచించగా – ఆలోచించగా ఒక ఉపాయం తట్టింది. “మీరు చెప్పిన మాట నచ్చింది. వివాహం రెండువారాలలోపల జరగాలి” అని ఆమె సుతలీవాలాకు వైరిచ్చింది.

మనోరమ ఈ ప్రసంగం గురించిన వివరాలన్నీ ఒక ఉత్తరంలో వ్రాసి అన్నగారికి ఇచ్చింది. ఆ ఇంట్లో ఉండటం ఇక అసంభవమని నిశ్చయించి, ఆ ఇంట్లోనుంచి విముక్తి

పొందేందుకు, సివిల్ మేరేజ్ ఏర్పాటు మొదటినుంచే చేయవలసింది. ఎందుకంటే సుతలీవాలా తనను వెంటనే బొంబాయి తీసుకువెళ్ళటానికి వీలుగా ఉంటుందని అన్నగారికి వ్రాసింది.

జగదీశ్ ఇంటి పరిస్థితి చూసి బాధపడుతున్నాడు. ఆయన మనోరమతో మాట్లాడాడు. "నువ్వు ఇంతవరకు వుండి ఇప్పుడు చాలా తొందరపెడుతున్నావు. మొదట నాన్నగారి అభిప్రాయం, మిగతావాళ్ళ అభిప్రాయం తెలుసుకోవలసింది" అని అన్నారు.

మనోరమ బాధనిండిన గొంతుతో తలవంచుకుని, "మీరు వాళ్ళతో చెప్పండి. నాకు ఈ ఇంట్లో స్థానంలేదని. అభిప్రాయం తీసుకునే ప్రశ్నేముంది? న్యాయస్థానానికి వారంరోజులు ముందుగా సూచన ఇవ్వడం అవసరం. ఆ సూచన మీరు ఇవ్వండి. మీవల్ల కాకపోతే నేనే స్వయంగా ఆ పని చేస్తాను" అంది.

ఇంట్లో ఒకసారి మళ్ళీ అలజడి ప్రారంభమయింది. మేఘనాధుని దెబ్బవల్ల లక్ష్మణుని స్థితి ఏ విధంగా అయిందో అదేవిధంగా అయింది లాలాగారి పరిస్థితి. తల్లిగారు వేరుగా దుఃఖిస్తున్నారు. ఆమెను ఓదార్చేవారెవ్వరూ లేరు.

తల్లిగారి మనసులో ముగ్గురు సోదరుల ఏకైక సోదరి వివాహం గురించి అనేక కోరికలున్నాయి. ఆమె అనేక సంవత్సరాలనుంచి ఎన్నో నగల్ని, ఇతర వస్తువుల్ని దాచివుంచుతూ వచ్చారు. మన్నో వివాహానికి కట్నంగా పనికివస్తాయని కదా అని. మన్నో పెళ్ళి చేసుకోవడానికి అంగీకరించేది కాదు. ఇప్పుడేమో ఈ ఉపద్రవం తెచ్చిపెట్టింది. ఆమెకడుపు చించుకుని విలపించసాగారు. ఆమె తననితానే నిందించుకోవటం ప్రారంభించారు.

రెండవ వదిన ఇంతకుముందెన్నడూ జరగని దురాచారంవల్ల బాధపడుతూ రెండుచేతులూ బుగ్గలమీద వేసుకుని, "అయ్యో నేను చచ్చాను. ఈ దుండగం చూడు! నా కిప్పటికి ముగ్గురు పిల్లలు పుట్టారు. అయినా ఇప్పుడు కూడా మొగాళ్ళతో మాట్లాడాలంటే శరీరం వణికిపోతుంది. మా పెళ్ళి అయిందంటే పల్లకీలో ఎక్కేవరకూ ఎక్కడికి వెడుతున్నామో తెలీదు. ఈ కాలపు ఆడపిల్లల్ని చూడు, వైరిచ్చి పెళ్ళి చేసుకుంటున్నారు" అంది.

లాలా జ్వాలాసహాయ్ విధిలేనివారైపోయారు. ఈ అవకాశాన్ని పిల్లపెళ్ళికి సంబంధించిన శుభసమయం అనుకుంటారా. పిల్ల లేచిపోతోందన్న కళంకం ఆపాదించే సమయం అనుకుంటారా! ఇటువంటి పరిస్థితిలో ఎవరిని ఆహ్వానిస్తారు? ఎవరికి ముఖం చూపిస్తారు? కూతురు ఇతర మతస్థుడైన ఒక పారశీకునితో వెళ్ళిపోతోంది.

ఆ రాత్రి పెద్దకోడలు, రెండవకోడలు సలహా ఇచ్చారు.

'మాటను పెంచుకుని ఇంకా ఎక్కువ దుర్దశ కల్గించటంవల్ల లాభం లేదు. అడగకుండా

End of Preview.

Rest of the book can be read @

http://kinige.com/book/Manishi+Rupalu

* * *